

Hatay İli Paketleme Evlerinin Mevcut Durumu ve Sorunları

Ahmet Onur Yıldız, Elif Çandır

Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Antakya, Hatay
e-posta: ecandır@mku.edu.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, Hatay ilindeki paketleme evlerinin mevcut durumu ve sorunlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Anket çalışması 2013-2014 yıllarında Hatay ili Antakya, Dörtöyl, Erzin, Samandağ ve Hassa ilçelerindeki Ticaret ve Sanayi Odalarına ve Akdeniz İhracatçılar Birliği'ne kayıtlı işletmelerle yüz yüze anket yöntemi ile yapılmıştır. Yapılan ankette işletmelerin yapısı, büyüklüğü, çalışma kapasite ve süresi, personel durumu, sektörde yaşanan sorunlara yönelik sorular yöneltilmiştir. Hatay ilinde 2013-2014 dönemi itibarıyla toplam 25 adet aktif faaliyet gösteren paketleme evi bulunmaktadır. Bu işletmelerde turuncu, seftali, nektarin, kayısı, nar, üzüm, domates, maydanoz ve dereotu gibi ürünler işlenmektedir. İşletmeler 10-20 ton/saat kapasite ile çalışmakta olup, Antakya'daki paketleme evleri genel olarak 270 günden fazla, Dörtöyl, Erzin ve Samandağ ilçelerindeki paketleme evleri 90-180 gün çalışmaktadır. İşletmelerde ürünlerin, duşlama (drencher) ünitesinde yıkama, önseçme, temizleme, olgunlaştırma ve sarartma, önsoğutma, depolama, mumlama-fungusit uygulaması, sınıflama-boylama, ambalajlama, kalite kontrol gibi işlemlere tabi tutulduğu belirlenmiştir. Hatay ilindeki paketleme evlerinin hemen hemen tamamında Ziraat Mühendisi çalıştırılmaktadır. Yetersiz kalifiye işçi, ürün maliyetinin yüksek olması, elektrik kesintileri, depolama sırasındaki çürümeler ve fizyolojik bozulmalar, farklı ürünleri aynı depoda muhafaza etmek zorunda kalmaları, desteklemelerin yetersiz oluşu, geç derim ve yanlış derim teknikleri gibi sorunlar belirtilmiştir..

Anahtar kelimeler: Hatay, paketleme evi, anket

Current Status and Problems of Packing Houses in Hatay Province

Abstract

This study aims to determine current status and problems of packing houses in Hatay. The survey study was carried out in packing houses registered to Hatay Chamber of Commerce and Industry in Antakya, Dörtöyl, Erzin, Samandağ ve Hassa during 2013-2014. The questionnaire includes structure, size, operation capacity and period, personnel status and problems of sector. Total of 25 packing houses were actively operated in 2013-2014 season in Hatay. Citrus, peach, nectarine, apricot, pomegranate, grape, tomato, parsley, and dill were packing in these packing houses. The operation period was >270 days in Antakya while 90-180 days in Dörtöyl, Erzin and Samandağ at a capacity of 10-20 ton per hour. The commodities were subject to washing in drencher, presorting, cleaning, ripening/degreasing, storage, waxing-fungusit treatment, grading and sorting, packing, quality control in packing houses. Almost all packing houses employed Agriculture Engineer. The problems experiencing in packing houses and cold storage facilities are reported to be insufficient qualified labor, high packinghouse costs per package, electricity shortage, fungal decay and physiological disorders during storage, mixed storage, insufficient government support, late harvest, inappropriate harvesting techniques.

Keywords: Hatay, packing house, survey

Giriş

Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Hatay, ülkemizin önemli bir yaş meyve sebze üretim ve dış satımı yapılan ilidir. Ülkemizin 2013 yılı yaş meyve sebze üretimi yaklaşık 46.50 milyon ton olup, dış satımı 3.316.782 milyon ton'dur (Anonim, 2013a). Bu üretimin %3.50'si Hatay ilinden karşılanmaktadır (Anonim, 2013b). Ülkemizin toplam turuncu üretimin %18.0'ini Hatay ilinde yapmaktadır. 2013 yılı verilerine göre Hatay ili yaş meyve ve sebze dış satım miktarı 824.687 tondur (Anonim, 2013c).

Hatay ili ekolojik özellikleri nedeniyle birçok meyve ve sebze türü ticari olarak yetiştirilmektedir. İlin deniz, kara ve nispeten demiryolu ulaşımına uygun bir konumda olması

özellikle Ortadoğu dış pazarlarına yakınlığı ve buradan meyve ve sebze dış satımının düşük maliyetlerle yapılabilmesi önemli avantajlarıdır. Gerek üretim bölgesi olarak ve gerekse bir sınır şehri olan Hatay Cilvegözü ve Yayladağı sınır kapıları ile İskenderun limanı sayesinde bir ticaret merkezi durumundadır. İlin bu konumuna bağlı olarak paketleme-depolama-taşıma-ihracat amacıyla kurulan işletmeler büyük bir gelişme göstermektedir.

Ülkemizin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği hedeflediği düşünüldüğünde, meyve ve sebze sektörünün olumsuz yönde etkilanmemesi için ürünün pazara hazırlanması, muhafazası ve pazara ulaştırılmasında önemli rol oynayan paketleme evleri gibi işletmelerin yapılarının ortaya konulması ve alınacak tedbirlerin

belirlenmesi de önem taşımaktadır. Hatay ilinde paketleme evlerinin mevcut durumu ve sorunlarını inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmakta ve bu çalışmaların güncellenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Hatay ilindeki paketleme evlerinin mevcut durumu ve sorunları konusundaki bilgileri güncellemek ve bu sorunların giderilmesine çözüm önerileri üretmek ve sektörün iç ve dış pazar potansiyelini daha iyi değerlendirmesi için alınması gerekli önlemleri belirlemektir.

Materyal ve Yöntem

Çalışma Hatay ilinde bulunan paketleme evlerinde 2013-2014 döneminde yürütülmüştür. Bölgede; Hatay ili Antakya, Dörtöl, Erzincin ve Samandağ ilçelerindeki Ticaret ve Sanayi Odalarına ve Akdeniz İhracatçılar Birliği'ne kayıtlı olan ve ticari olarak faaliyet gösteren Antakya'da 20, Dörtöl'da 8, Erzincin'de 5, Hassa'da 2 ve Samandağ'da 5 olmak üzere toplam 40 adet işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerden Antakya'daki 10 tanesi ekonomik nedenlerle faaliyetlerini durdurmuş veya kapatılmış olduğundan ve 5 tanesi sadece soğuk hava deposu olarak faaliyet gösterdiğinden toplam 25 paketleme evi üzerinde tam sayım yöntemi ile yüz yüze anket yoluyla elde edilen birincil veriler çalışmanın materyalini oluşturmaktadır. Ayrıca, çalışmada Hatay ili Ticaret ve Sanayi Odalarından ve Akdeniz İhracatçılar Birliği'nden elde edilen ikincil veriler kullanılmıştır.

Yapılan ankette işletmelerin yapısı, büyüklüğü, çalışma kapasiteleri, personellerinin teknik düzeyi, işletme sahiplerinin sektöre bakış açıları, ürünleri dış veya iç pazarlara ulaştırma yapısı ve yolları ile ilgili sorunlara yönelik sorular yöneltilmiştir. Anket yoluyla elde edilen veriler Tablo analizi yapılarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Hatay ilinde 2013-2014 dönemi itibarıyla Antakya'da 10, Dörtöl'da 6, Erzincin'de 4 ve Samandağ'da 5, olmak üzere toplam 25 adet aktif faaliyet gösteren paketleme evi bulunmaktadır. 2001 yılında Hatay ilinde yapılan bir çalışmaya göre Antakya (11), Dörtöl (5), Erzincin (2), İskenderun(2) ve Samandağ (3) ilçelerinde toplam 23 tane paketleme evi bulunmakta olup, bunların 19 tanesi aktif olarak faaliyet göstermektedir

(Özdemir ve Kaplankıran, 2001). 2008 yılı itibarıyla ise Antakya'da 26, Samandağ ve İskenderun'da 1'er, Dörtöl'da 7 ve Erzincin'de 3 olmak üzere toplam 38 adet paketleme tesisinden 32 tanesinin aktif olarak faaliyet gösterdiği belirlenmiştir (Söyler, 2009). Çalışmamız son 5 yılda Erzincin ve Samandağ ilçelerinde bulunan paketleme evlerinin sayısında artış olduğu, fakat Antakya ve Dörtöl ilçelerindeki tesis sayısının azaldığı göstermiştir. İskenderun ilçesindeki 1 tesisin ise Dörtöl ilçesine taşınmak suretiyle kapandığı belirlenmiştir. Bu durum, paketleme evlerinin taşıma maliyetini ve taşıma sırasındaki ürün kayıplarını azaltmak amacıyla üretim bölgelerine yakın yerleri tercih etme eğiliminin bir sonucudur.

Anketimize katılan işletmelerin %88.0'si mal sahibi iken, %12.0'si kiracı durumundadır. Bu işletmelerin tamamı yerli sermaye ile kurulmuştur. İşletmelerin %28.0'i kurulum aşamasında teşvik, destekleme alırken, %72.0'si kendi öz kaynaklarıyla kurulmuştur.

Anketimize katılan işletmelerin %40.0'nin 11 yıldan az ve %60.0'nin 11 yıldan daha uzun süredir faaliyette olduğu saptanmıştır (Çizelge 1). İlçelere göre faaliyet süresi incelendiğinde Antakya ve Dörtöl'daki işletmelerin ağırlık olarak 11 yıldan fazla, Erzincin ve Samandağ ilçelerinde ise 10 yıldan daha az süre ile faaliyette olduğu belirlenmiştir. Bu durum son yıllarda Erzincin ve Samandağ'da yeni işletmelerin kurulduğunu göstermektedir.

Görüşüğümüz işletmelerde toplam 38 Ziraat Mühendisi, 29 Teknisyen, 74 Usta ve 7 Çırak çalışmaktadır (Çizelge 2). Antakya'da bulunan işletmelerde işletme başına en az 2 Ziraat Mühendisi çalıştırılırken, Erzincin ve Samandağ'da en az 1 Ziraat Mühendisi çalıştırılmaktadır. Dörtöl'da bir işletme hariç diğerlerinde en az 1 Ziraat Mühendisi çalıştırılmaktadır.

İşletmelerde ağırlıklı olarak 50'nin altında daimi işçi çalıştırıldığı görülmektedir (Çizelge 3). Sezonun yoğun olduğu dönemde Antakya, Dörtöl ve Erzincin'de 50'nin üzerinde, Samandağ'ında ise 50'nin altında geçici işçi istihdam edilmektedir. İşletmeler büyüklük açısından değerlendirildiğinde Antakya'da küçük ve orta, Dörtöl, Erzincin ve Samandağ'da ise mikro ve küçük işletmeler olduğu görülmektedir. Mikro ve küçük ölçekli tesislerde en az 1, orta ölçekli tesislerde ise en az iki Ziraat

Mühendisi çalıştırılmaktadır. Anket yapılan işletmelerin tamamında teknik personelin yeterli sayıda olduğu bildirilmiştir.

Anketimize katılan paketleme evlerinin tamamında turuncgiller (limon, portakal, altıntop, mandarin) işlenmektedir. Turuncgillerin yanı sıra nektarin, kayısı, şeftali, nar, üzüm, domates, maydanoz ve dereotu işlendiği de bildirilmiştir (Çizelge 4). İlde işlenen toplam yaş meyve-sebze miktarı ise 1.231.220 tondur. Anketimize katılan paketleme evlerinin %44.0'ünde sadece turuncgill meyveleri işlenirken, %56.0'sında turuncgill meyvelerinin yanı sıra diğer meyve-sebzeler de işlenmektedir (Çizelge 5). Dörtöy ve Erzın'deki paketleme evleri sadece turuncgill meyveleri işlerken, Antakya'daki paketleme evleri turuncgill meyvelerinin yanında diğer meyve ve sebzeleri de işlenmektedir. Samandağ'daki paketleme evlerinde turuncgill meyvelerinin yanında domates işlenen diğer bir ana ürün konumundadır.

Hatay ilindeki paketleme evlerinde işlenen ürünlerin %28.0'i sadece ilde üretilen ürünler olmakta, %72.0'si hem ilden ve hem de il dışından sağlanmaktadır. Anket verilerimiz il dışından sağlanan meyvelerin başında ilde az miktarda üretilen limon geldiğini göstermiştir.

Hatay ilindeki paketleme evlerinde işlenen ürünler ilin önemli bir üretim bölgesi olması nedeniyle ağırlıklı olarak üreticiden (%52.17) veya paketleme evlerinin kendilerine ait bahçelerden (%28.26) sağlanmaktadır (Çizelge 6). Bunun yanı sıra az miktarda tüccara ait ürünleri de (%19.57) işlemektedir. Turuncgill yetiştiriciliğinin yoğun olduğu Erzın, Dörtöy ve Samandağ'daki işletmeler çoğunlukla işledikleri ürünü kendisi üretmekte veya üreticiden almakta iken tarımsal üretimin daha az olduğu Antakya'daki işletmeler işledikleri ürünü çevre ilçelerdeki üreticiden veya tüccardan sağlamaktadır. Özdemir ve Kaplankıran (2001)'nın yaptığı çalışmaya göre Hatay'da işlenen ürünler genellikle üreticiden sağlanmakta olup, az miktarda tüccardan alım yapılmaktadır. Ayrıca, aynı çalışmada işletmelerin %21.05'inin kendilerinin de üretime başladıklarını belirlenmiştir. 1999-2000 dönemine göre, 2013-2014 döneminde paketleme evlerinin işledikleri ürün içerisinde kendilerine ait bahçelerden gelen ürün miktarı %21.10'dan %28.30'a artış göstermiştir. Bu durum, kendi ürününü işleyen paketleme

evlerinin yaklaşık yarısının yoğun turuncgill üretimi yapılan Dörtöy ve Erzın gibi ilçelerde olmasından kaynaklanmaktadır. Görüştiğimiz işletmelerin %52.0'si sadece kendi ürününü işlerken, %48.0'i kendi ürününün yanı sıra zaman zaman fason işleme de yapmaktadır.

Anketimize katılan işletmelerin %61.11'i işledikleri ürünlerin derimini kendisi yapmakta iken, %30.56'sı derimi üreticiye ve %8.33'ü tüccara bırakmaktadır. 1999-2000 dönemi ile karşılaştırıldığında Hatay ili paketleme evlerinin işledikleri ürünün derimini kendisi yapma oranı yaklaşık 2 kat artarken, derimi üreticiye veya tüccara bırakan paketleme evi sayısı önemli ölçüde azalmıştır.

Anketimize olumlu yanıt veren işletmelerin %28.0'inde derimden önce tam bahçe bakımı uygulanırken, %48.0'inde kısmen bahçe bakımı uygulanmakta ve %24.0'ünde bahçe bakımı yapılmamaktadır. Paketleme evleri derimi kendileri yapıyor olsalar dahi meyvesini satın aldıkları bahçelerin bakımlarını üstlenmeleri hem maliyetlerin azaltılmasını ve hem de işletmeye daha kaliteli meyvelerin gelmesini sağlayabilecektir (Özdemir ve Kaplankıran, 2001).

Görüştiğimiz işletmelerde derilen ürünün paketleme evine getirilmesi %52.0 oranında üstü açık kamyon ile %48.0 oranında hem üstü açık kamyon ve hem de frigorifik kamyon ile yapılmaktadır.

Anketimize katılan işletmelerden %45.16'sı ürünleri depoladıktan sonra, %41.94'ü piyasadaki talebe göre ve %12.90'ı derimden hemen sonra işlemektedir. Son yıllarda paketleme evlerinin soğukta muhafaza olanaklarının artmasına bağlı olarak ürünleri soğuk hava deposunda muhafaza edildikten sonra paketleme yapan işletme oranı önemli ölçüde artmıştır.

Hatay ilindeki paketleme evlerinin yıllık çalışma süreleri 6-9 ay (90-270 gün) arasında olmaktadır. En yoğun çalışılan dönem Eylül-Mart ayları arasında olmakta, yaz dönemindeki 3 aylık boş sürede bakım-onarım çalışmaları yapılmaktadır. Bazı tesisler turuncgiller dışındaki ürünleri de paketleyerek turuncgill mevsimi dışında da çalışmaktadır. Anketimize katılan işletmelerin %4.0'ü yılda 90 günden az, %52.0'si 90-180 gün arası, %16.0'sı 180-270 gün, %28.0'i 270 günden fazla çalışmaktadır (Çizelge 7). Antakya'daki paketleme evleri ağırlıklı olarak 270 günden fazla çalışırken,

Dörtöyol, Erzin ve Samandağ ilçelerindeki paketleme evleri 90-180 gün çalışmaktadır. Antakya'daki işletmeler diğer ilçelere göre daha fazla çeşitli ürün işledikleri için daha uzun çalışma süresine sahip olmaktadır. Çalışmamızda Antakya'daki paketleme evlerinin geçmişe göre işlediği ürün çeşitliliğini artırarak çalışma sürelerini uzattığı görülmüştür.

Anketimize katılan işletmelerin tamamında paketleme makinesi bulunmaktadır. İşletmelerde %52.0'si yerli ve %48.0'i ithal makineler kullanıldığı bildirilmiştir. İşletmelerin %32.0'si paketleme makinelerini otomatik, %44.0'ü yarı otomatik ve %24.0'ü ise elle kontrol etmektedir. Paketleme makinelerinin çalışma kapasiteleri işletmelerin %24.0'ünde 10 ton/saat'den az, %48.0'inde 10-20 ton/saat, %28.0'inde 20 ton/saat'den fazladır (Çizelge 8). Antakya ilçesindeki işletmelerde çalışma kapasitesi diğer ilçelerden daha yüksek olup, %20.0'si 20 ton/saat'den fazla ve %20.0'si 10-20 ton/saat arasındadır. Dörtöyol ve Erzin'de sadece birer işletmede paketleme makinesi kapasitesi 20 ton/saat'den fazla iken, bu ilçelerdeki diğer işletmelerde paketleme makineleri 20 ton/saat'den az kapasite ile çalışmaktadır. Samandağ ilçesindeki işletmelerde ise paketleme makinesi kapasitesi 20 ton/saat'in altındadır.

Anketimiz katılan işletmelerin tamamında ön seçme, yıkama, dezenfeksiyon, depolama, sınıflama-boylama, ambalajlama, kalite kontrol, paletleme işlemleri uygulanmaktadır (Çizelge 9). Paketleme evlerinde ürün bahçeden gelir gelmez duşlama ünitesinde (drencher) fungusit uygulaması yapılmaktadır. Duşlama (drencher) ünitesinde kullanılan kimyasallar Fosetil-Al (2000 ppm), Potasyum Fosfit (5000 ppm), 2,4 D (330 ppm), Guazatine (3000 ppm), Imazalil+ Pyrimethanil (1000 ppm) ve Orthophenylphenol (5000 ppm)'dur. Seçme işleminin Antakya ve Dörtöyol ilçelerinde birer işletmede ve mumlama-fungusit uygulama işleminin Samandağ ilçesinde bir işletmede uygulanmadığı bildirilmiştir (Çizelge 9). Mumlama-fungusit uygulamasında en yaygın kullanılan kimyasallar Thiabendazol (1500 ppm) ve Imazalil (1000 ppm). Toplam 25 işletmenin 8'inde kalite kontrol laboratuvarı bulunmaktadır. Kalite kontrol laboratuvarı bulunan işletmelerin 6'sı Antakya'da ve 2'si Dörtöyol'dadır. Erzin ve Samandağ ilçelerindeki paketleme evlerinde kalite kontrol laboratuvarı bulunmamaktadır.

Anket çalışmamızda sarartma işleminin %96.0 oranında yapıldığı belirlenmiştir. Samandağ ilçesindeki bir tesiste sarartma odası bulunmamakta, diğerinde ise sarartma odası olduğu halde sarartma sırasında ürünlerde zararlanmalar olduğu gerekçesiyle bu işlem uygulanmamaktadır. Bu zarar etilen fitotoksitesinden kaynaklanabilir. Etilen fitotoksitesi genellikle aşırı miktarda etilen uygulandığında gaz yanıklığı olarak da ifade edilen kabuk zararı olarak karşımıza çıkmakta olup, özellikle erkenci turuncgil çeşitleri (erkenci mandarinler) bu zarara daha duyarlı olmaktadır. Uzun süreli (>36 saat) sarartma işlemi zarar riskini önemli ölçüde arttırmaktadır. Anketimiz sırasında etilen zararının görüldüğü işletme hariç, diğer işletmelerde sarartma odalarında etilen konsantrasyonu ölçüm cihazlarının kullanıldığı ve sarartma odası sıcaklık ve nem ölçümünün periyodik olarak yapıldığı gözlemlenmiştir.

İşletmelerde önsöğütme %80 oranında yapılmaktadır. Önsöğütme turuncgil, kayısı, şeftali, nektarin, üzüm, nar, kiraz, domates, nar ve üzüm gibi meyvelere hava ile önsöğütme yöntemi ile (oda soğutması) uygulanmaktadır.

Paketleme evlerinin %84.0'ünde boylama işleminin çapa göre, %16.0'ında hem çap ve hem de ağırlığa göre yapıldığı belirlenmiştir.

Anketimize katılan işletmelerde karton kutu yapma makinesi, koli şerit kaplama makinesi, bant yapıştırma makinesi, palet fileleme makinesi, palet bağlama makinesi, tartım ekipmanları gibi paketleme yardımcı ekipmanlarının bulunmaktadır (Çizelge 10). Bu ekipmanların ağırlıklı olarak yerli imalat olduğu belirlenmiştir. Görüştüğümüz işletmelerde paketleme ambalajı olarak tahta kutu, karton kutu, file, plastik kasa kullanılmaktadır. İşletmelerin %8.0'i ambalaj materyalini kendisi yaparken, %88.0'i dışarıdan aldığını, %4.0'ü ise hem kendilerinin ürettiğini hem de dışarıdan aldıklarını belirtmiştir. Ambalajlama materyalleri ilden veya il dışından sağlanmaktadır. İşletmelerin tamamı, yurt içi veya yurt dışından gelen ambalaj isteklerine olumlu cevap verebilecek kapasitededir.

Görüştüğümüz işletmeler yükleme-boşaltma vasıtası olarak hamal, forklift, transpalet kullanılmaktadır. İşletmelerde genelde birer adet forklift bulunmakta olup, kullanılan forkliftlerin %46.0'sı dizel motorlu, %51.0'i akülü, %3.0'ü de lpg'li olarak çalışmaktadır.

Anketimize katılan işletmelerin %68.0'i işledikleri ürünleri hem iç piyasaya hem dış pazara, %20.0'si sadece dış piyasaya, %12.0'si ise sadece iç piyasaya göndermekte olup, bu ürünlerin taşınması karayolu veya deniz yolu ile yapmaktadır. Paketlenen ürünün taşınmasında, işletmelerin %52.63'ünde üstü açık kamyon, %42.11'inde frigorifik kamyon ve %5.26'sında gemi kullanılmaktadır. Ürünler iç pazara ağırlıklı olarak üstü açık kamyonlar ile, dış pazara ise frigorifik kamyon ve soğutmalı odalara sahip gemilerle gönderilmektedir. Görüştüğümüz işletmelerin %28.0'i paketlenen ürünün tüketici pazarına taşınması sırasında kaliteyi kontrol etmekte iken, %72.0'si kaliteyi kontrol etmemektedir. Anketimize katılan işletmelerin %68.0'i paketlenen ürünün tüketici pazarına taşınması sırasında bozulmaların olmadığını, %32.0'si ise bozulmaların olduğunu bildirmiştir.

Anketimize katılan işletmeler dış pazarda işledikleri ürünleri kendileri (%41.94), komisyoncular aracılığıyla (%25.81) ve yabancı tüccarlar aracılığıyla (%32.26) pazarlamaktadır. Anket yapılan işletmelerin sadece %36.0'sında dış pazarda depo, antrepo veya soğuk hava deposu bulunmaktadır. Dış pazarda depo, antrepo veya soğuk hava deposu bulunan işletmelerin %89.0'u kiralama yaparken %11.0'i kendilerine ait olduğunu belirtmişlerdir. Anketimize katılan paketleme evlerinde karşılaşılan sorunlar Çielge 11'da verilmiştir.

Sonuç

Hatay ilinde 2013-2014 dönemi itibarıyla toplam 25 adet aktif faaliyet gösteren paketleme evi bulunmaktadır. Bu işletmeler mikro, küçük veya orta büyüklüktedir. Son 10 yıl içerisinde ilimizdeki paketleme evlerinin sayısı önemli oranda artmamış olmakla birlikte üretim bölgelerinde yeni işletmelerin kurulduğunu ve bu işletmelerin daha modern ekipmanlarla ve daha büyük kapasitede oldukları belirlenmiştir.

Son yıllarda kurulan yeni tesislerle birlikte paketleme evlerinde kalite kontrol işlemlerinde bir gelişme olmakla birlikte, bu konuya yeterince önem verilmemektedir. Kalite kontrol işlemleri konusunda ilimizde faaliyet gösteren tüm paketleme evlerinde gerekli fiziksel ve teknik alt yapının oluşturulması, geriye doğru izlenebilirliğini sağlayacak şekilde kayıt altına alınması ve kalıntı analizlerinin düzenli bir şekilde yapılması ilimizden iç ve dış pazara gönderilecek ürün kalitesinin ve marka

değerinin artırılması açısından önem taşımaktadır. İşletmeler paketleme-depolama-dış satım amaçlı kurulmuş olmakla birlikte hem iç ve hem de dış pazar ürün hazırlamaktadır. İç ve dış pazarlarda çeşitli nedenlerden dolayı kar marjının düşük olması işletmelerin ortak problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, son yıllarda yaşanan siyasi gelişmeler sonucunda ilimizden dış pazarlara gönderilen ürünler ve bu ürünlerin taşıma güzergâhlarında sıkıntılar yaşanmakta ve ürünlerin zamanında pazar ulaştırılamamasına neden olmaktadır. Paketleme evlerinde en başta kalifiye işçi sorununun olduğunu bildirilmiştir. İşletme personeline kurs, seminer vb. yollarla hizmet eğitimi verilmesi veya personelin Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının il/ilçe teşkilatının stratejik planı dahilinde üniversite ile iş birliği halinde yürütülen eğitim çalışmalarının yönlendirilmesi faydalı olacaktır. Ayrıca, enerji gibi üretim girdilerinin yüksekliği ve elektrik kesintisi önemli sorunlar olarak bildirilmiştir. Sık sık meydana gelen elektrik kesintilerine karşı jeneratör kullanımı yaygındır, ancak bu durum işletme maliyetini artırmaktadır. Enerji maliyetini azaltmak için işletmelerin kendi enerjilerini üretebilecekleri, yenilenebilir enerji kaynakları kullanımı konusunda çalışmaların yapılması ve uygulamaya konulması faydalı olacaktır.

Kaynaklar

- Anonim, 2013a. Yaş meyve ve sebze sektörü: Sektör raporları. <http://www.ibp.gov.tr/pg/sektörpdf/tarim/tazemeyvesebze.pdf>, Erişim: Mayıs, 2014.
- Anonim, 2013b. Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim: Mayıs, 2014.
- Anonim, 2013c. Akdeniz İhracatçı Birlikleri. <http://www.akib.org.tr/tr/ihracat-arastirma-raporlari-yas-meyve-sebze-ihracatcilaribirligi.html>, Erişim: Mayıs, 2014.
- Özdemir, A.E., Kaplankıran, M., 2001. Hatay ilinde paketleme evlerinin yapısal özellikleri. Derim 18: 2-16.
- Söyler, O., 2009. Hatay bölgesindeki turuncğil paketleme tesislerinin teknik özelliklerinin tespiti, karşılaşılan sorunlar ve çözüm yollarının belirlenmesi. Doktora Tezi Çukurova Üniversitesi, Adana, 98s.

Çizelge 1. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinin faaliyet süresinin ilçelere göre dağılımı (%)

Faaliyet süresi	Antakya	Dörtıyol	Erzin	Samandağ	Toplam
1-5 yıl	4.0	-	12.0	8.0	24.0
6-10 yıl	4.0	4.0	-	8.0	16.0
11-20 yıl	12.0	16.0	4.0	4.0	36.0
>20 yıl	20.0	4.0	-	-	24.0

Çizelge 2. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinin personel sayısı

İlçeler	Ziraat Mühendisi	Teknisyen	Usta	Çırak	İdari personel
Antakya	17	16	40	4	59
Dörtıyol	9	8	18	-	26
Erzin	6	5	8	3	20
Samandağ	6	-	8	-	5
Toplam	38	29	74	7	110

Çizelge 3. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinin iş gücü durumu bakımından işletme sayılarının ilçelere göre dağılımı

İşçi Sayısı	Antakya	Dörtıyol	Erzin	Samandağ	Toplam
Daimi İşçi					
1-9	-	1	2	4	7
10-49	6	5	2	1	14
50-150	4	-	-	-	4
>150	-	-	-	-	-
Geçici İşçi					
1-9	1	-	-	1	2
10-49	-	-	-	3	3
50-150	9	6	4	1	20
>150	-	-	-	-	-

Çizelge 4. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinde işlenen ürünlerin miktarı

İlçeler	Tür	Miktar (ton)
Antakya	Turunçgil (portakal, mandarin, altıntop, limon), nektarin, kayısı, şeftali, nar, üzüm, domates, maydanoz, dereotu	802.000
Dörtıyol	Turunçgil (portakal, mandarin, altıntop, limon)	275.000
Erzin	Turunçgil (portakal, mandarin, altıntop, limon),	140.000
Samandağ	Turunçgil (portakal, mandarin, altıntop, limon), domates	14.220
Toplam		1.231.220

Çizelge 5. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinde işlenen ürünler bakımından işletmelerin ilçelere göre dağılımı (%)

İlçeler	Turunçgiller	Turunçgiller ve diğer yaş meyve-sebzeler
Antakya	4.0	36.0
Dört Yol	24.0	-
Erzin	16.0	-
Samandağ	-	20.0
Toplam	44.0	56.0

Çizelge 6. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerine gelen ürün kaynağının ilçelere göre dağılımı (%)

Ürün Kaynağı*	Antakya	Dört Yol	Erzin	Samandağ	Toplam
Kendisi	6.52	10.87	4.35	6.52	28.26
Tüccar	13.04	2.17	4.35	-	19.57
Üretici	21.74	10.87	8.70	10.87	52.17

*Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir.

Çizelge 7. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinin çalışma işgünü süresi bakımından işletmelerin ilçelere göre dağılımı (%)

Çalışma iş günü	Antakya	Dört Yol	Erzin	Samandağ	Toplam
< 90 gün	-	4.0	-	-	4.0
90-180 gün	4.0	16.0	16.0	16.0	52.0
180-270 gün	8.0	4.0	-	4.0	16.0
> 270 gün	28.0	-	-	-	28.0

Çizelge 8. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinde paketleme makinesinin çalışma kapasitesi bakımından işletmelerin ilçelere göre dağılımı (%)

Kapasite (ton/saat)	Antakya	Dört Yol	Erzin	Samandağ	Toplam
<10	-	8.0	8.0	8.0	24.0
10-20	20.0	12.0	4.0	12.0	48.0
>20	20.0	4.0	4.0	-	28.0

Çizelge 9. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinde ürünlere uygulanan işlemlerin yapılma oranı (%)

Paketleme Evi İşlemleri	Antakya	Dört Yol	Erzin	Samandağ	Toplam
Önseçme (kalite kontrol)	40.0	24.0	16.0	20.0	100.0
Yıkama	40.0	24.0	16.0	20.0	100.0
Dezenfeksiyon	40.0	24.0	16.0	20.0	100.0
Olgunlaştırma-Sarartma	40.0	24.0	16.0	16.0	96.0
Önsoğutma	36.0	20.0	8.0	16.0	80.0
Depolama	40.0	24.0	16.0	20.0	100.0
Seçme	36.0	20.0	16.0	20.0	92.0
Mumlama-Fungusit uyg.	40.0	24.0	16.0	16.0	96.0
Sınıflama-Boylama	40.0	24.0	16.0	20.0	100.0
Ambalajlama	40.0	24.0	16.0	20.0	100.0
Ambalajlamada Kalite Kontrol	40.0	24.0	16.0	20.0	100.0
Paletleme	40.0	24.0	16.0	20.0	100.0

Çizelge 10. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinde paketleme yardımcı ekipmanlarının bulunma oranı (%)

Paketleme yardımcı ekipman		Antakya	Dört Yol	Erzin	Samandağ	Toplam
Karton kutu yapma makinesi	Yerli	16.0	-	-	-	16.0
	İthal	4.0	4.0	-	-	8.0
	Toplam	20.0	4.0	-	-	24.0
Koli şerit kaplama makinesi	Yerli	16.0	12.0	8.0	16.0	52.0
	İthal	20.0	-	-	4.0	24.0
	Toplam	36.0	12.0	8.0	20.0	76.0
Bant yapıştırma makinesi	Yerli	28.0	16.0	4.0	12.0	60.0
	İthal	8.0	-	4.0	8.0	20.0
	Toplam	36.0	16.0	8.0	20.0	80.0
Palet fileleme makinesi	Yerli	24.0	20.0	16.0	4.0	64.0
	İthal	16.0	-	-	-	16.0
	Toplam	40.0	20.0	16.0	4.0	80.0
Palet bağlama makinesi	Yerli	8.0	12.0	12.0	16.0	48.0
	İthal	24.0	8.0	4.0	4.0	40.0
	Toplam	32.0	20.0	16.0	20.0	88.0
Tartım ekipmanları	Yerli	36.0	24.0	16.0	20.0	96.0
	İthal	-	-	-	-	-
	Toplam	36.0	24.0	16.0	20.0	96.0

Çizelge 11. 2013-2014 döneminde Hatay ilinde anket yapılan paketleme evlerinde karşılaşılan sorunlar

Paketleme Evlerinde Karşılaşılan Sorunlar	
Olgunlaştırma ve sarartma konusundaki sorunlar	• Sarartma sırasında ürünlerde zararlanmalar.
Paketleme ambalaj materyalleri konusundaki sorunlar	• Ambalaj malzemesinin kalitesiz olması, ürüne zarar vermesi • Ambalaj maliyetinin yüksek olması
Taşıma sırasındaki sorunlar	• Frigorifik araç teminindeki yaşanan sıkıntılar ve nakliye fiyatlarının yüksek olması • Ülkeler arası siyasi sorunlar nedeniyle gümrüklerdeki gecikmeler. • Kışın yol problemlerinin fazla olması. • Yolda soğutucunun kapatılması • Ürünün pazara geç ulaştırılması. • Haksız rekabet ve lojistik merkezlerin olmaması
İç veya dış pazarlamada karşılaşılan sorunlar	• Maliyetin yüksek olup ürün fiyatlarının düşük olması • Dış pazarda Türk firmalarının kendi aralarındaki rekabeti • Geç ödenti • Fiyat istikrarının sağlanamaması • Fiyattaki dalgalanmalar • Vergilerin yüksek oluşu • Bilinçsiz ilaçlamalardan kaynaklı ürünlerin geri gönderilmesi